

Asia: VN/23407/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

1. Yleistä

Sivistysala ry:n (myöhemmin Sivista) tavoitteena on, että Suomi on parhaiten koulutettujen ihmisten hyvinvoiva, avoin ja vetovoimainen maa, jossa osaamisella ja luovuudella tehdään parempaa maailmaa.

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle aikuiskoulutustuen, ammattitutkintostipendin ja vuorotteluvapaan lakkauttamisesta. Sivista tarkastelee esitystä koulutuksen järjestäjien sekä sivistysalan osaajatarpeiden turvaamisen näkökulmasta.

Yleisesti Sivista pitää tärkeänä, että hallitus esittää toimia, joiden arvioidaan lisäävän työllisyyttä. Samalla on turvattava jatkuvan oppimisen edellytykset etenkin työvoimapulasta kärsivillä aloilla.

Hallitus on käynnistänyt valmistelun toimenpidekokonaisuudesta ehkäisemään korkeakoulutuksen tarpeetonta kasautumista. Sivista tukee tavoitetta ja pitää tärkeänä, että tässä työssä huomioidaan myös etuusjärjestelmän mahdollinen vaikutus koulutuksen kasautumiseen.

2. Aikuiskoulutustuki

Työnantajille ja yrityksille koituvien vaikutusten arvioinnissa toimiala- ja sektoritarkastelujen perusteella tulkitaan lakkauttamisella olevan vaikutuksia erityisesti kuntien kasvatuksen ja koulutuksen toimialoihin sekä hyvinvointialueisiin. Sivista huomauttaa, että kasvatuksen ja koulutuksen toimialan osalta on tunnistettava vaikutus myös yksityismuotoisiin toimijoihin, joita on kaikissa koulutusmuodoissa. Näiden toimijoiden kohdalla pätevät samat lainsäädännön määrittelemät vaatimukset henkilöstön kelpoisuuksille kuin kunnissakin. Toisin kuin kunnilla, näillä toimijoilla ei ole pääsääntöisesti käytössään muita rahoituslähteitä kuin koulutukseen osoitettu valtion rahoitus. Tästä syystä esityksessä kuvattu esimerkki Helsingin kaupungin tarjoamasta palkallisesta 74 päivän opintovapaasta ei ole käytännössä mahdollinen suurelle osalle yksityisistä toimijoista. Sivista katsoo, että vaikutusten arviointia on syytä täydentää tältä osin.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen arvioidaan voivan aiheuttaa työnantajille paineita lisätä muilla tavoin henkilöstön halukkuutta kouluttautumiseen esimerkiksi henkilöstön kiristyvien kelpoisuusvaatimusten täyttämiseksi. Ratkaisuksi on ehdotettu esimerkiksi tilauskoulutusta tai palkallista opintovapaata. Sivista pitää erittäin ongelmallisena sitä, että merkittävää taloudellista vastuuta osaamisen kehittämisen kustannuksista siirretään työnantajille tilanteessa, jossa tarpeen luo lainsäätäjän määrittelemä kelpoisuus tai mitoitus. Sivista toteaa, että tällaisia toimialakohtaisia näkökulmia tulisi vielä tarkastella esityksen vaihtoehtoisissa toteutustavoissa.

Esityksen vaikutusarvioinneissa ei ole erikseen arvioitu vaikutuksia koulutuksen järjestäjiin. Kansantalouselämyksien arvioinnin yhteydessä on tuotu esiin vaikutus opiskelijaksi hakeutumiseen. Aikuiskoulutustuen lakkauttamisella arvioidaan olevan hakeutumiseen vähäinen vaikutus. Mikäli vaikutusta olisi, aloituspaikat todennäköisesti kohdentuisivat toisin, kuten vaikutusarvioinnissa todetaan – koulutuksen järjestäjän näkökulmasta näin ollen vaikutus ei ole merkittävä.

Esityksessä todetaan, että yksittäisissä koulutusohjelmissä vaikutus voi kuitenkin olla suuri, jos aikuiskoulutustuella opiskelevat ovat painottuneet tiettyihin koulutusohjelmiin. Hallituksen esityksessä kuvatun nykytilan perusteella aikuiskoulutustuen käyttö ei ole koulutuksen alalla merkittävän suurta kokonaisia tutkintoja suoritettaessa. Sillä on kuitenkin erityisen suuri merkitys koulutusalan jatkokoulutusten suorittamisessa. Esityksessä todetaan, että esimerkiksi erityisopettajan pätevyyden suorittaneiden osalta voidaan arvioida, että 45 % pätevyyden vuonna 2021 suorittaneista sai kyseisenä vuonna aikuiskoulutustukea. Sivista painottaa, että tuen lakkauttamisen vaikutusta suoritettuihin kasvatus- ja opetusalan kelpoisuuksiin on seurattava huolellisesti ja lisäksi kehitettävä vaihtoehtoisia tapoja turvata lainsäädännön edellyttämät kelpoisuudet jo valmiiksi työvoimapulasta kärsivällä sektorilla.

Mikäli tuen lakkauttaminen ei vaikuttaisi koulutukseen hakeutumiseen, opintoja suoritettaisiin todennäköisesti työskentelyn ohessa. Tällä arvioidaan olevan opintoja pitkittävä vaikutus. Erityisesti korkeakoulujen näkökulmasta tällä olisi hallinnollista työtä lisäävä vaikutus, sillä opintojen pitkittyessä opiskelija voi tehdä hakemuksen opinto-oikeuden jatkamisesta. Sivista ehdottaa tämän huomioimista vaikutusten arvioinnissa sekä uudistuksen seurannassa.

Aikuiskoulutustuen lakkauttamisen myötä on todennäköistä, että yhä merkittävämpi osa aikuisten suorittamista opinnoista tehdään työn ohessa. Tämä voi lisätä tarvetta jatkaa tyypillisen työajan ulkopuolella tehtävien tai ajasta ja paikasta riippumattomien opintojen suoritustapojen kehittämistä.

3. Ammattitutkintostipendi

Sivista toteaa, että ammattitutkintostipendillä on voinut joissain tapauksissa olla kannustava vaikutus ammatillisen tutkinnon valmiiksi saattamiseen, mutta yksilölle taloudellisestikin merkittävämpänä kannustimena on pidettävä esimerkiksi työmarkkina-aseman parantumista. Aikuisten ammatillisessa koulutuksessa on haluttu kokonaisten tutkintojen sijaan kannustaa suorittamaan tutkinnon osia ja pieniä osaamiskokonaisuuksia. Näiltä osin nykymuotoinen stipendi on ristiriidassa tämän koulutuspoliittisen tavoitteen kanssa.

4. Vuorotteluvapaa

Ei lausuttavaa.

Tikkinen Annakaisa
Sivistysala ry